

GRADSKA LOŽA U TROGIRU

GRADSKA LOŽA (lođa), građevina javne namjene, otvorena s prednje strane nizom stupova između kojih je parapetna ograda, malo uzdignuta od okolnoga prostora. Čest urbani sadržaj naših jadranskih gradova; redovito je smještena na najistaknutijim gradskim položajima (glavni trg) kao samostalni objekt ili je poput trijema otvoreno prizemlje neke druge zgrade, najčešće gradske vijećnice. Poznate su lože gradske straže, položajem vezane uz gradske ulaze bilo da su unutar (Dubrovnik) ili izvan zidina (Trogir, Korčula). U loži se zbivao velik dio javnoga gradskog života (okupljanje, sudovanje, sklapanje ugovora, trgovina) pa se njezinu oblikovanju poklanja posebna pozornost. Najstarije očuvane lože su iz sr. vijeka: prizemlje općinske palače u Puli iz 1295. bilo je prema trgu otvoreno ranogotičkim lukovima (djelomično pregrađeno krajem XVII. st.); loža u Sv. Lovreću (Istra) ima stupove s kapitelima romaničko-gotičkog stila XIII–XIV. st.; neki stupovi lože na glavnome trgu u Trogiru su iz XIV. st. a današnji oblik dobiva u XV. st. kada je u nju stavljen i veliki reljef N. Firentinca s likovima gradskih zaštitnika, mletačkim lavom i alegorijom pravde. Stupovi lože u Senju (danas zazidana) također su iz XIV. st., kada nastaje i najveća dubrovačka loža kraj crkve Sv. Vlahu, dobro poznata iz opisa F. de Diversisa sred. XV. st. Renesansne su gradske lože u Rabu (1509), Šibeniku (1542), Korčuli (1548), Barbanu (u prizemlju općinske palače iz 1555), Grožnjanu (1558), Zadrui (G. Sammiceli, 1565) i Kastvu (1571). Loža koju je poč. XVII. st. u Hvaru podigao T. Bokanić ima maniristička obilježja. S. Foretić zida ložu u Blatu 1700, a slična je i loža u obližnjoj Smokvici. Iz XVIII. st. su lože u Labinu (1777), Oprtlju i Lastovu. Lože u istarskim gradićima Humu, Boljuni i Kršanu skromne su građevine, bez izrazitih stilskih obilježja ali slikovito uklopljene u gradsku jezgru. Iv. Mat.

GRADSKA RISARSKA ŠKOLA U OSIJEKU → RISARSKE ŠKOLE

GRADSKA VIJEĆNICA (općinska palača), sjedište gradskoga vijeća i uprave. Položajem unutar gradskog prostora i oblikovanjem najistaknutija profana građevina javne namjene u gradu, osobito u sr. vijeku. Uz glavnu dvoranu za vijećanje, do koje se često dolazi svečanim stubištem, najbogatije je oblikovano pročelje, redovito okrenuto na gradski trg. U prizemlju je ponekad otvoreni trijem a na katu balkon za obraćanje puku. — Od naših srednjovj. općinskih palača djelomično je očuvana pulska iz 1295, s ranogotičkim lukovima u prizemlju (djelom pregrađenim u XVII. st.), građena na mjestu rimske kurije, između dvaju antičkih hramova. Starija splitska gradska vijećnica nalazila se na Peristilu (očuvana su dva romanička luka iz XIII. st. u prizemlju) a nova je sagrađena u XV. st. na Narodnom trgu (pregrađena u XIX. st.). Gotička zgrada dubrovačke vijećnice (P. Miličević, 1490) srušena je 1846. ali se očuvalo više njezinih kipova. Renesansna obilježja imaju vijećnice u Trogiru (s gotičkim stubištem u dvorištu), Šibeniku i Korčuli, s otvorenim trijemovima u prizemlju. Gotička vijećnica s gradskim tornjem u Varaždinu (poč. XVI. st.) pregrađena je u doba baroka (1793), kad se zida ili pregrađuje većina gradskih kuća u našim kontinentalnim gradovima. U XIX. i XX. st. vijećnice se grade u skladu s općim razvojem arhitekture (klasicistička zgrada vijećnice u Požegi oko 1800, neogotička u Poreču, 1910). Iv. Mat.

GRAFIČKA REVLIJA, stručni časopis za promicanje grafičke djelatnosti. Izdavao ga je 1923–40. Savez grafičkih radnika Jugoslavije; 1952–40. tiskano je pet brojeva u nakladi Udruženja grafičkih poduzeća Hrvatske, Srbije i Slovenije. Članci su dokumentirani nacrtima, crtežima i fotografijama, te brojnim crno-bijelim i višebojnim reprodukcijama umjetničkih djela. Suradivali su domaći i strani stručnjaci, te znanstveni i kulturni radnici (A. Schneider, M. D. Gjurčić, K. Fischer iz Frankfurta, M. Friedrich iz Leipziga i dr.). R.

GRAFIKA, u lik. umjetnostima skupni naziv za tehničke postupke umnožavanja crteža ili slikovnih prikaza, pri kojima se s ploče od drva, kovine, kamena i dr., koja je obrađena kao matrica i premazana bojom, otiskuju grafički listovi i reprodukcije. Prema materijalu i načinu obrade ploče postoje različite grafičke tehnike: drvorez, bakrorez, bakropis, litografija, suha igla, linorez itd. Broj otisaka s tvrde ploče (drvo, čelik) može biti veoma velik, a kod finije nijansirane obrade (bakropis, suha igla) on je ograničeniji. Ploča se obrađuje urezivanjem crteža ili jetkanjem pomoću kemijskih sredstava. G. se rabi od kasnoga sr. vijeka za ilustriranje tiskanih knjiga ili zamjenjuje iluminaciju u tekstovima pisanim rukom; poslije toga postaje samostalno umijeće i uzdiže se do posebne lik. discipline. Umjetnik izražava svoje vlastite ideje ili reproducira tuđa djela; u ovoj funkciji g. ima posebnu važnost sve do pronalaska novijih fotomehaničkih postupaka. Do izuma fotografije u XIX. st. grafikom se dokumentiraju različita područja ljudske djelatnosti, prikazuju se arhit. spomenici, nošnje, vedute, krajolici, običaji, portreti i dr.

Prvi poznati grafičar u Hrvatskoj bio je N. Radaković koji je oko sred. XV. st. radio bakroreze u Dubrovniku, Baru i Zadru. Najstarije grafike nalaze se u inkunabulama u obliku ukrašenih inicijala. Tiskanjem i ukrašavanjem knjiga bavili su se u XV. st. D. Dobričević (F. Blondus, »Roma instaurata«, Verona 1482; J. Ph. de Bergamo, »Supplementum chronicarum«, Brescia 1485), Grgur Dalmatinac (Albertus Magnus, »Compendium theologicarum veritatis«, Venecija 1483) i A. Paltašić (J. de Voragine, »Legenda aurea sanctorum«, Venecija 1482; J. Tortellius, »Orthographia«, Rim 1488). I najstarije hrv. glagoljske tiskane knjige (»Misal«, 1483; »Breviarium«, Venecija 1493; »Oficij«, Rijeka 1530) imaju ukrašene inicijale, čak i grafičke prikaze na čitavim stranicama (Navještenje u »Misalu«, Rijeka 1531). Pretpostavlja se da je pjesnik M. Marulić sâm izradio drvoreze za drugo izdanje epa »Judita« (1522). Renesansnim ornamentima i grafikama opremljene su mnoge knjige hrv. pisaca XVI. st.: J. Dragišić, »Artis dialecticae praecepta« (Rim, 1520); H. Lucić, »Scladanya izvarsnih pisan« (Venecija, 1556); Pergošićev prijevod Verböczyjeva »Decretuma« (Nedelišće, 1574); A. Vramec, »Postilla« (Varaždin, 1586); F. Vrančić, »Dictionarium« (Venecija, 1595). Među

GRADSKA VIJEĆNICA U TROGIRU, dvorište

